

використаних експертом; встановити можливість самостійного залучення експерта стороною захисту без згоди органу досудового розслідування; передбачити процесуальну відповідальність за безпідставний недопуск захисника до участі у відповідних діях.

Отже, процесуальні межі та гарантії участі захисника у проведенні судових експертиз потребують законодавчого доопрацювання та конкретизації. Наявна практика свідчить, що відсутність належного механізму залучення захисника при експертних дослідженнях призводить до істотного порушення принципу рівності сторін і знижує достовірність доказової бази. Ефективне забезпечення участі захисника у цій сфері є необхідною передумовою дотримання права на справедливий суд, принципу змагальності та верховенства права, що повинно стати одним із пріоритетних напрямів подальшого реформування кримінального процесуального законодавства України.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

2. Конституція України Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Воліков Тарас Анатолійович,

старший оперуповноважений Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

В умовах інтегрування України до Європейського Союзу та НАТО, реформування економічної та політичної систем суспільства та формування правової держави усе більшу актуальність набуває боротьба зі злочинністю, яка завдає значної

шкоди державі, негативно позначається на іміджі країни на міжнародному рівні, впливає на стан економіки, дестабілізує фінансово-кредитну систему, ускладнює криміногенну ситуацію. Збільшення злочинних проявів може загрожувати національній безпеці держави. В умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України особливого значення набуває протидія злочинним проявам у сфері власності.

Для документування кримінальних правопорушень проти власності важливе значення має використання спеціальних знань.

Спеціальні знання – це професійні знання та вміння в певній галузі (наука, техніка, мистецтво, ремесло тощо), які набуваються в результаті професійного навчання або роботи. Ці знання є вузькоспеціалізованими і використовуються для вирішення конкретних завдань у кримінальному, цивільному та інших видах проваджень, а також для надання консультацій чи допомоги слідчим та судовим органам.

Умовою успішного розслідування кримінальних правопорушень проти власності є своєчасність дій по виявленню, вилученню, фіксації і дослідженню слідів, що у подальшому можуть бути визнані речовими доказами. Невідкладність дій з отримання доказової і орієнтуючої (розшукової) інформації є запорукою успіху розслідування. Чим швидше і більше корисної інформації отримають оперативні працівники, дізнавач, слідчий, тим реальніші шанси на успіх з розслідування, виявлення та покарання винного. У зв'язку з цим важливого значення набуває застосування спеціальних знань у формі попереднього дослідження слідів кримінального правопорушення та речових доказів, що здійснюється в ході проведення слідчих (розшукових) дій або відразу після їх закінчення.

Метою попередніх досліджень матеріальних слідів є негайне отримання орієнтуючої інформації, що використовується для висунення слідчих і розшукових версій про напрямки пошуку правопорушника по «гарячих» слідах; об'єктів, що залишили сліди на місці події, для відмежування кола об'єктів, що перевіряються; визначення виду, класу виявлених предметів, речовин, матеріалів; з'ясування механізму та обставин учиненого правопорушення та ін. [1, с. 65].

Чинним кримінально-процесуальним законодавством проведення попередніх досліджень не регламентоване. Однак заборони проведення таких досліджень в законі не міститься. Оскільки попередні дослідження являють собою одну із форм

пізнавальної діяльності органів досудового слідства і дізнання, то такі дослідження можуть проводитися безпосередньо особою, що здійснює слідчі (розшукові) дії (слідчим, дізнавачем, прокурором), а також особою, що бере участь в слідчий (розшуковій) дії як спеціаліст.

Якщо виникла необхідність у проведенні попередніх досліджень, слідчий може провести їх особисто або дати відповідне завдання спеціалісту. Самостійно слідчий проводить найбільш прості дослідження, а спеціалісту доручає складні, що вимагають спеціальних знань і практичних навичок застосування науково-технічних засобів. Як правило, такі дослідження проводяться інспекторами-криміналістами безпосередньо на місці проведення слідчих (розшукових) дій, рідше – в лабораторних умовах. Найчастіше попередні дослідження проводяться в процесі проведення огляду місць подій. Спеціаліст також може бути ініціатором попереднього дослідження, однак остаточне рішення залишається за керівником слідчої (розшукової) дії. Для вирішення оперативно-тактичних завдань найбільш доцільно провести попереднє дослідження одночасно або відразу після відповідної слідчої (розшукової) дії.

Безпосередній контроль за проведенням попереднього дослідження здійснює слідчий, оскільки лише він може судити про перспективи застосування об'єктів дослідження в процесі доказування. У тих випадках, коли існує реальна загроза знищення або непоправної зміни об'єкта в процесі проведення попереднього дослідження, слідчий повинен відмовитися від їх проведення. Це зумовлене необхідністю збереження речових доказів для подальших слідчих (розшукових) дій, частіше за все судових експертиз, у незмінному вигляді.

На проведення попередніх досліджень накладаються певні обмеження. Оскільки попереднє дослідження не є процесуально регламентованою дією, а отримані висновки не можуть служити доказами, потрібно вживати заходів, які забезпечують збереження, незмінність об'єктів, що вивчаються. У процесі попереднього дослідження не повинні застосовуватися деструктивні методи, які змінюють властивості речових доказів (форму, кількість, розміри, склад, колір), що може вплинути на результати подальших експертних досліджень.

Методичною основою попередніх досліджень є розроблені в криміналістиці і відповідних галузях судових експертиз способи і експрес-методи вивчення об'єктів. У зв'язку з

методичними обмеженнями, пов'язаними із застосуванням неруйнуючих методів, при проведенні попередніх досліджень застосовуються найпростіші способи вивчення об'єктів: візуальний огляд, вимірювання геометричних, вагових параметрів, зіставлення тощо [2, с. 62].

Системний аналіз усього комплексу слідів на місці події за результатами попереднього дослідження кожного з них дає можливість висунути загальні версії про злочинне діяння (крадіжку, грабіж, шахрайство) і часткові версії про окремі його елементи: кількість правопорушників, час учинення протиправних дій (їхня тривалість), знаряддя й засоби, які використовувалися під час кримінальної операції, предмет злочинного посягання, дії правопорушників та ін. На основі отриманих даних і версій визначаються подальші напрямки розслідування, засоби і методи пошуку доказів, розшук, викриття та затримання правопорушників по «гарячих» слідах.

Список використаних джерел

1. Пиріг І. В. Поняття та сутність експертного дослідження місця події. *Криміналістика та судова експертиза* : Міжвідомчий науково-методичний збірник. Вип. 59. Київ : Міністерство юстиції України, 2014. С. 64–72.

2. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.

Волкова Юлія Михайлівна,

помічник Голови Національної поліції України, проходить службу у Відділі організації досліджень із використанням поліграфа Департаменту забезпечення діяльності Голови Національної поліції України, поліграфолог

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КАТУВАНЬ

Катування є одним із тяжчих злочинів, що завдає шкоди не лише фізичному, а й моральному стану потерпілих, вимагає ретельного підходу щодо документування злочинної діяльності та збирання й аналізу доказів у кримінальному провадженні. Збройна агресія рф проти України загострила увагу міжнародної